

Јован ВУЈАЧИЋ:

Осврт на морско рибарство Црне Горе у 1954 години и његове проблеме

Прошла година била је врло неповољна не само за пољопривреду него и за морско рибарство. Укупни улов морске рибе на Јадрану у 1954 години мањи је за 13% од улова у 1953, која се сматра осредњом годином риболова. Док је улов у сјеверном дијелу Јадрана био просјечан, дотле је у средњем и јужном дијелу знатно подбацио. Слаба појава љетње плаве рибе утицала је да је укупни улов на Црногорском Приморју мањи за 30% од улова у 1953 години.

По појединим сродним групама лов морске рибе износио је:

Врста рибе	1953	1954
Туњ и сродна кт	5.873	6.635
Сардела и сродна „	347.897	224.086
Приднене рибе „	85.809	69.673
Ландовина (дивљач) „	15.030	18.099
Главоножци и ракови „	2.624	3.769
Свега:	457.233	322.262

Као што се из овог прегледа види, највише је опао улов сарделе и сродне рибе, које претстављају економски најважније врсте риба. Просјечни послјератни улов сарделе износио је око 260 т., док је у прошлој години уловљено само 104 т. Друго мјесто по количини и привредном значају заузима папалина (сарделица) са просјечним уловом од 125 т. а у прошлој години уловљена је 71 т. Од априла до октобра просјечни мјесечни улов на нашем Приморју износио је послјерата 50—90 т. рибе, док је у прошлој години био само 30—50 т.

Оволико велико смањење улова љетње плаве рибе сматра се да је проузроковано многобројним биолошким и хидрометеороло-

шким факторима који још нијесу довољно проучени. Ради тога и појаву ове рибе у већим или мањим количинама научно истраживачка служба рибарства за сада не може да предвиди.

Од укупне количине уловљене рибе на Срез бококоторски долази 94%, а на Барски само 6%. Смањење улова у Срезу барском дошло је, с једне стране, ради ниског водостаја Бојане који је утицао на мањи пролазак ципола у јесењем року, а са друге стране, услед реорганизације рибарских задруга, те новоосновано рибарско предузеће у Улцињу није се могло припремити да у потпуности искористи јесењи лов пролазеће рибе Бојаном.

Од цјелокупног улова на рибарско предузеће у Будви долази 25%, на 8 рибарских задруга 67% и на приватне професионалне рибаре 8%. Да би се надокнадио губитак у риболову, све производне организације искоришћавале су расположива пловна средства за вршење транспортних и других услуга. Од укупног бруто-прихода рибарских задруга 61% сачињава вриједност уловљене рибе а 39% вриједност извршених услуга.

Просјечна продуктивност по једном рибару износи око 2.000 кг рибе а у рибарској задрузи Баошић продуктивност износи 3.300 кг по 1 рибару-задругару. Код ове наше најјаче рибарске задруге, која је технички добро опремљена и са професионалним кадром рибара, најмање се одразила слаба појава рибе, јер је код ње подбацавање улова износило испод 20%. Просјечна годишња зарада рибара-задругара, укључивши и приходе од услуга, износи око 80.000 динара (мјесечно 6.600 динара) са 213 кг рибе у натури (12.000 дин. годишње) и плаћеним доприносом за социјално осигурање. Чланови рибарских задруга дали су просјечно по 190 радних дана у годину.

Ради изузетно слабе године Удружење морског рибарства Југославије тражило је од Савезног извршног вијећа да се задругама и предузећима пружи помоћ у виду одлаћања плаћања доприноса друштвеној заједници (амортизација за замјену, камате на основна средства и ануитета) за једну годину, затим да се снизи дио амортизације као код државних пољопривредних доbara и да се регресира набавка помоћних и резервних дјелова потребних за обављање риболова.

Расподјела уловљене рибе извршена је на следећи начин:

	тона	у %
властита потрошња произвођача	22	7
властита продаја на обалском тржишту	191	59
продато трговачким предузећима	16	5
продато Творници риб. конзерви	28	9
извоз	65	20

Пошто нема посебног предузећа за трговину рибом, то су задруге и приватни рибари сами продавали уловљену рибу у Котору, Херцеговом, Тивту и Улцињу, док је мањи дио предат трговачким прехранбеним предузећима. Просјечна продајна цијена једног кг свјеже рибе износила је 54 динара док је у претходној го-

дини била 48 динара. Извоз рибе вршило је рибарско предузеће у Будви и то претежно дубинске рибе (дивљач, приднена и главноножци) која се лови повлачним мрежама.

Слаб улов плаве рибе утицао је на смањење прераде код Творнице рибљих конзерви у Бијелој. Прошле године произведено је свега 45 тона конзервиране сардине док просјечна послеријатна прерада овог предузећа износи око 116 тона рибљих прерађевина.

Код производних јединица има довољно основних риболовних средстава (у укупној вриједности од 150 милиона динара) са којима се може боље године постићи улов од 1.000 тона морске рибе, колико је предвиђено десетогодишњим програмом унапређења морског рибарства. Само је потребно да производне организације обезбјеђују сваке године довољна средства за њихово редовно одржавање у исправном стању. Досадашње искуство је показало да рјешавајући утицај на успјех у морском риболову имају благовремено извршене припреме риболовних средстава прије главне сезоне риболова, која почиње априла мјесеца. Обзиром на повољне резултате који су постигнути у страним земљама и Сјеверном Јадрану са примјеном рибарских мрежа од синтетичког конца, то би се и код нас требало да изврши постепена замјена рибарских мрежа од памучног конца са мрежама од перлона, које не треба конзервирати, сушити, лакше су за манипулисање и дуже времена трају што би имало великог утицаја на повећање рентабилности рада.

Оснивањем новог рибарског предузећа у Улцињу намјесто рибарских задруга у Улцињу и Шацу може се повећати улов рибе на приближно 100 тона у овом богатом риболовном подручју (ушће Бојане, Шаско Језеро и дубински риболов), јер се рачуна да се до сада није ловило више од једне трећине пролазеће рибе Бојаном.

Један од главних проблема рибарства јесте организовање промета рибом. Производне и трговачке организације на цијелом Јадрану споразумјеле су се да се при расподјели рибе да приоритет домаћој потрошњи свјеже рибе, затим долази прерада и, по њиховом подмирењу, вишак извозити. Примјеном овог принципа за обезбјеђење економски оправданих откупних цијена путем уговарања унијеће се више реда у нашу трговину рибом.

Творница за прераду рибе у Бијелој сада располаже са дотрајалим постројењима и опремом застаралог типа а процес производње заснован је претежно на ручном раду. Ово предузеће је израдило инвестициони елаборат за добијање кредита који ће употребити за реконструкцију и механизацију производње. Тиме би се смањили трошкови производње и повећао укупни капацитет творнице на 5.000 кг дневне прераде рибе.

Осим Општег закона о морском риболову немамо сада ближих законских прописа о заштити рибљег богатства. Доношење републичког закона о морском рибарству, затим прописа о регу-

лисању појединих начина риболова (лов плаве рибе, кочарење и спортски риболов), као и заштита лова младе, недорасле рибе је један од основних предуслова за обезбјеђење трајног рационалног искоришћавања нашег мора. У вези са тим осјећа се потреба за организовањем рибарске службе која би обухватила у првом реду инспекциону службу са једном добро опремљеном рибарском стражом која би контролисала риболов на подручју цијелог Црногорског Приморја.

У морском рибарству периодично се смјењују слабе и добре године, јер се од просјечног годишњег улова отступа до 50% навише или наниже. То нас упућује на потребу предузимања и економских мјера којима би се ублажиле тешке последице слабе појаве рибе, као што је 1954 година, и тиме утицало на стабилизацију привреде морског рибарства. У том циљу рибарске организације треба да формирају веће резервне фондове од осталих привредних организација. Исто тако код народних одбора потребно је основати рибарске фондове у које би се улагао један мали дио укупног промета рибом да би се из њега могла дати помоћ произвођачима у слабијим годинама, у којима се постиже испод 25% од просјечног улова рибе.

Нужно се намеће и потреба за оснивањем једне станице за морско рибарство на нашем дијелу Приморја која би имала практично научни карактер и радила на примјени научних тековина и увођењу напредних метода риболова у свакодневну рибарску праксу. Станица би имала задатак да и стручно оспособљава млађи рибарски кадар, који сада недостаје нашем рибарству.